

Šebelová, Zuzana

Normani v jižní Itálii a na Sicílii

In: Šebelová, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie : (V.-XIX. století)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 33-35

ISBN 978-80-210-7073-8; ISBN 978-80-210-7076-9 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131742>

Access Date: 23. 03. 2025

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Normani v jižní Itálii a na Sicílii

Normani přišli do Itálie v 11. století z Normandie. Byli mezi nimi šlechtici, rytíři, ale také kriminální uprchlíci a dobrodruzi, kteří se nechávali najímat jako žoldnéři. Zpočátku pomáhali langobardským vévodům z Beneventa, Salerno a Capuy proti Byzanci, která ovládala Puglii a Kalábrii, a spíše v abstraktním smyslu jí byla dlouhodobě podřízena jak knížectví Benevento, Salerno a Capua, tak námořní vévodství Neapol, Gaeta a Amalfi. Např. langobardský aristokrat **Melo** z Bari vedl v letech 1009–11 protibyzantské povstání; po porážce připravoval s pomocí Normanů odvetu, kterou zahájil v roce 1017; nakonec byl opět poražen a zemřel v Bambergu, když se vydal hledat podporu německého císaře.

Za vojenskou službu Normani dostávali peníze a menší pozemky. Např. již v roce 1029 získal **Rainulf Drengot** od nepolského vévody Sergia IV. v léno hrabství **Aversa**. Do dějin jižní Itálie a Sicílie se však mnohem výrazněji zapsali synové Tankréda z Altavilly (Hauteville-le-Guichard), příslušníci nižší normanské šlechty. Jedním z nich byl **Vilém Železná paže**, který spolu s bratrem Drogonem přišel do jižní Itálie kolem roku 1035, původně na výzvu Rainulfa Drengota z Aversy. Byl to schopný vojevůdce, v letech 1038–40 bojoval na straně Byzance proti Arabům na Sicílii, kde dokonce zabil syrakuského emíra, čímž si vysloužil svou přezdívku. Později se Normani přidali opět k Langobardům v dalším povstání proti Byzanci.

Roku 1042 Vilém Železná paže dobyl vévodství v Melfi (na pomezí Puglie). O uznání svých práv na dobytém území požádal Guaimara, langobardského vévodu ze Salerno, kterého Normani uznávali jako vládce Puglie a Kalábie. Vilém se tak stal Guaimarovým vazalem s titulem „conte di Melfi“. Guaimar s Normany z Altavilly ratifikoval spojeneckou smlouvu v naději, že tak zabráni útokům Rainulfa Drengota z Aversy. V různých částech normanského vévodství Melfi mělo vládnout kolegium 12 vojevůdců, mezi nimiž však měl Vilém Železná paže největší moc.

Jeho nástupce, bratr **Drogon** (1046–51), získal jako první Norman titul „conte di Puglia a Calabria“, který mu potvrdil sám císař Jindřich III. Moc i teritoriální ambice Normanů tak stále sílily. V roce 1047 Drogon dokonce dobyl Benevento. Měl však problémy s odbojnými jihoitalskými šlechtici (tzv. barony) a s bandity. Nakonec byl zavražděn, zřejmě byzantskými spiklenci. Dědicem titulu „conte“ (hrabě) se stal jeho mladší bratr, **Umfredo** (1051–57). Ten spolu s bratrem Robertem Guiscardem vedl Normany proti spojeným armádám papeže Lva IX. a císaře Jindřicha III. (1053); papež byl při té příležitosti dokonce zajat a uvězněn v Beneventu.

Sami papežové však časem pochopili, že Normani představují novou sílu, kterou by bylo možné využít proti Arabům, Byzantincům, Langobardům, stále mocnějším námořním městským republikám a nakonec případně i ve střetu s císařstvím.

V čele rodu stanul **Robert Guiscard** (1057–85), šestý syn Tankréda z Altavilly, o kterém píše ve svých pamětech mj. byzantská princezna Anna Komnena. Jeho spojenci byli mladší bratr Roger, langobardští vévodové ze Salerna i papež **Mikuláš II.** V roce 1059 se uskutečnil sněm v Melfi. Papež Mikuláš II. při té příležitosti Robertu Guiscardovi potvrdil práva na jihoitalských územích, která Normani již dobyli, a také na Sicílii, kterou ještě stále okupovali Arabové. Robert byl zprvu dědičně „conte di Puglia e Calabria“, od roku 1059 pak „duca di Puglia, Calabria e Sicilia“ a současně „conte di Sicilia“. Normani se tak v abstraktním smyslu stali vazaly papeže, který jim potvrdil jejich práva na dobytých územích. Zpočátku bylo toto vazalství jen formální, neboť Normani byli silní. Papežové se však pokládali za svrchované lenní pány jižní Itálie, což i v následujících staletích výrazně ovlivňovalo dějiny těchto oblastí. Jelikož papež takto uděloval jako léna i některá území, která před normanským obsazením jihu patřila do císařské mocenské sféry, vedlo to až k roztržce mezi papežským Římem a říší.

Robert Guiscard nejprve vybojoval mnohá jihoitalská území na úkor Byzance, v roce 1071 dobyl byzantskou metropolí Bari. Od roku 1061 spolu s bratrem **Rogerem I.** (sicilský hrabě 1062–1101) bojoval za dobytí Sicílie. V roce 1072 kapitulovalo hlavní město emirátu Palermo, v roce 1088 Syrakusy. Pak Robert Guiscard znovu obrátil pozornost na zbývající langobardské državy na jihu Itálie. V roce 1076 dobyl Salerno, o dva roky později se dočasně zmocnil také Beneventa, na které si činil nárok také papežský stát. Robert Guiscard podnikl rovněž tažení proti byzantskému císaři Alexiovi. Dobył ostrov Korfu a obléhal Kefalonii, kde v roce 1085 zahynul. Další nositelé titulu „duca di Puglia, Calabria e Sicilia“ byli: syn **Roger Borsa**, vnuk **Vilém II.** a nakonec synovec **Roger II.** Ten navíc po svém otci Rogeru I. zdědil Sicílii. Po spojení obou panství v roce 1030 byl Roger II. povýšen na krále (1130–54), čímž bylo založeno Sicilské království, které zahrnovalo jak Sicílii, tak i jižní Itálii. Hlavním městem bylo Palermo.

Roger II., nazývaný někdy také „emír emírů“, se narodil v roce 1095; vyrostl v Palermu, kde měl řecké a arabské učitele. V roce 1127 zdědil po bezdětném bratrancu Vilémovi II. také vévodství na jihu Itálie. Když pak dobyl ještě také Salerno a Amalfí, stal se de facto jediným vládcem italského jihu. 1127 proti němu papež **Honorius II.** (1124–30) zorganizoval s pomocí baronů válečnou výpravu, ovšem neúspěšně. Od tehdejšího „protipapeže“ **Anakleta II.** se Roger II. v roce 1130 dočkal královské korunovace. Novou výpravu proti Rogerovi II. uspořádal „pravý papež“ **Inocenc II.** (1130–43) a německý císař **Lothar III.** s podporou Pisy a jihoitalských rebelů. Roger nakonec opět zvítězil a papež jeho královskou hodnost potvrdil. Byl jedním z nejmocnějších králů Evropy. Podnikal také válečné výpravy na sever Afriky a území jeho království se tak rozšířilo o oblast Tunisu.

V rámci Sicilského království existovala na území centrální Sicílie tzv. saracénská marka – nezávislý emirát, jehož hlavním městem bylo Agrigento. Ve státní správě Sicilského království, v armádě a v námořnictvu nadále zastávali významné pozice muslimové. Sicilský královský admirál **Jiří z Antiochie** byl naopak původem Řek. Ten dal postavit chrám Santa Maria dell' Ammiraglio v Palermu, jehož výzdobu zhotovili byzantští

mozaikáři. Normani v Sicilském království představovali jen asi 1% populace, vedle nich žili Langobardi, Řekové, Arabové. Ve státní správě se propojil arabský daňový systém, byzantské pojetí královské moci a anglo-normanský feudální řád (tj. šlechta kontrolovaná z centra prostřednictvím účinného byrokratického systému). Král poskytoval velkou pravomoc svým rádcům, kteří mnohdy ani nebyli šlechtického původu, a naopak omezoval práva místní rodové šlechty. Z ekonomického hlediska království dobře prosperovalo. Roger II. zemřel v roce 1154, pohřben je v Palermu.

Po něm vládl syn **Vilém I. Sicilský** (1154–66), někdy zvaný Zlý (*il Malo*). Ohrožovali ho silní rivalové: římský císař Fridrich I. Barbarossa, byzantský císař Manuel Komnenos, papež Hadrián IV. Uvnitř státu se navíc proti absolutismu, nastolenému již Rogerem II., bouřila místní šlechta (tzv. baroni). V roce 1160 vypuklo povstání, které vedl **Matteo Bonnel**: šlechta proti králi zosnovala na hradě Caccamo (v provincii Palermo) spiknutí. Na straně spiklenců byly i široké vrstvy obyvatelstva, krále naopak podporoval admirál a první ministr **Maione di Bari**, královští úředníci a emíři arabského původu. Admirál Maione di Bari byl v Palermu v roce 1160 zabit vůdcem spiklenců Bonnelem. Další útok byl namířen proti králi – ten byl uvězněn, někteří příslušníci jeho dvora byli zabiti, navíc začalo pronásledování a zabíjení muslimů, královské paláce byly drancovány. Králi pomohli na svobodu někteří vlivní biskupové. Během spiknutí však zahynul králův nezletilý syn Roger. Bonnel byl nakonec zrazen a zemřel na následky mučení. Během posledních let Vilémovy vlády byl zaveden přísný policejní režim. Vilém I. je pohřben v Monreale.

Po něm vládl jeho syn **Vilém II.** (1166–89), někdy zvaný Dobrý (*il Buono*), který měl za manželku Johanu Anglickou, dceru Jindřicha II. Plantageneta. Vilém II. byl oblíbenější než jeho otec. I on byl tolerantní vůči muslimům, zaměstnával islámské lékaře, astrology, básníky; muslimové měli vlastní soudnictví, mešity, tržiště. Vilém II. vedl poměrně ambiciózní zahraniční politiku, jeho spojenci se staly námořní republiky Janov a Benátky; pokusil se dobýt nová území na úkor Egypta a Byzance, ovšem bez výraznějších úspěchů. Jelikož další expanze království nebyla možná, hledal dohodu s Hohenstaufy a souhlasil se sňatkem své tety **Konstancie Sicilské** a **Jindřicha VI. Hohenstaufa** (1186). Za vlády Viléma II. byla zahájena stavba dómu v Monreale u Palerma, kde je také pohřben.

Vilém II. určil za dědičku svou tetu Konstancii (dcera Rogera II., narodila se až po otcově smrti). S takovým záměrem však nesouhlasila část normanské šlechty, která jako krále preferovala **Tankréda z Lecce** (1189–94). V roce 1194 Sicílii dobyl Jindřich VI. Hohenstauf, manžel Konstancie Sicilské, která je známá též jako Konstancie z Altavilly.

Literatura:

- HASKINS, Charles Homer. *Normani v evropských dějinách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2008, 285 s. ISBN 978-80-7319-071-2.
- KOMNĚNÉ, Anna. *Paměti byzantské princezny*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1996, 565 s. ISBN 8020705279.